

ESTONIA

Kansallisteatterissa 22. 5. 1967

GUSTAV ERNESAKS

MYRSKYJEN RANTA

Kaksinäytöksinen, viisikuvaelmainen ooppera prologineen

Libretto Juhan Smuul

Uusi muunnelma Paul Mägi ja Kirill Raudsepp

Kapellimestari Neuvosto-Eestin kansantaiteilija Kirill Raudsepp

Ohjaus Neuvosto-Eestin ansioitunut taiteilija Paul Mägi

Lavastus ja puvut Eldor Renter

Kuoromestarit Neuvosto-Eestin ansioitunut taiteilija Uno Järvela ja
Venno Laul

Balettimestarit Neuvosto-Eestin ansioitunut taiteilija Helmi Tohvelman

Konserttimestarit Neuvosto-Eestin ansioitunut taiteilija Tekla Koha,
Reet Laul ja Raivo Kursk

Ohjaajan asistentti Arne Mikk

Henkilöt:

Kreivi Neuvostoliiton kansantaiteilija Tiit Kuusik

Leemet Kalju Karask

Mall Haili Sammelselg

Petrov Teo Maiste tai Ilart Orav

Haan Ervin Kärvet

Kurt Enno Eesmaa

Kapakoitsija Neuvosto-Eestin ansioitunut taiteilija Aaro Pärn

Saaren Juhan Tiit Tralla

Mallin isä Uno Kreen

I kalastaja Rinald Bamberg

II kalastaja Verni Kirs

Tapahtumapaikka: Hiidenmaa

Tapahtuma-aika: 1700-luvun loppu

Väliaika I näytöksen jälkeen

Näytännön ohjaaja August Sepp

Orkesterin konserttimestarit Neuvosto-Eestin ansioitunut taiteilija

Hugo Schüts

SISÄLTÖ LYHYESTI

Prologi: Myrskyinen yö Köpun majakan luona. Asukkaat yrittävät pitää majakan valoa palavana. He odottelevat viisi vuotta sitten kreivi Stenbockin mielivaltaisuutta pakoon lähtenyt Leemetiä, jonka pitäisi nyt palata. Myrskyn puuska sammuttaa valon, ja merellä näkyvä alus menettää suunnistuskykynsä. Kreivi Ungern-Sternberg saapuu rannalle, ajaa asukkaat tiehensä ja paljastaa houkuttelevansa valemajakan avulla laivoja karille. Kreivi raivostuu, kun Haan saapuu kertomaan, että laivan tapetusta miehistöstä perämies ehti pelastautua. Kreivin kotiopettaja Petrov on sattumalta pelastanut takaisin palaavan Leemetin, jonka kreivi haluaisi tehdä vaarattomaksi. Petrov varoittaa Leemetiä lähtemästä kreivin kartanoon. Leemet kertoo Petroviller nähneensä merellä valemajakan, ja he päättävät yhdessä paljastaa kreivin salaisuuden.

I kuvaelma: Sunnuntaiaamu rannalla. Tietämättömyys Leemetin kohtalosta vaivaa Mallia. Myös Leemet ja Petrov tekevät samalla rannalla suunnitelmaansa. Kun Mall näkee rakkaan Leemetinsä palanneen, alkaa yhteinen riemu, lauluin ja piirileikein.

II kuvaelma: Samana iltana Pihlan kapakassa. Leemet on huolissaan, sillä ulkona on myrsky ja matalikko voi taas vaatia uusia uhreja. Kreiville työtä tekevät miehet eivät tahdo uskoa, kun Leemet kertoo heille, millaista osaa kreivi esittää laivojen kariutumissa ja uhrien »auttamisessa». Kun miehet käsittävät, että kreivi on tehnyt heistä halpamaisten tekojensa apureita, päätetään tehdä loppu kreivin toiminnasta. Yhtäkkiä tämä saapuu kapakkaan ja yrittää lahjoa miehiä, kunnes tajuaa Leemetin kertoneen. Miehet kieltäytyvät pidättämästä Leemetiä, mutta aseistetut kartanon miehet raahaavat hänet pois. »Näin käy jokaiselle, joka vastustaa minua», sanoo voitonvarmana poistuva kreivi.

III kuvaelma: Tanssiaiset kreivin kartanossa saarella. Nuori parooni Kurt on palannut Pietarista ja kertoo avoimesti rakkausseikkailuistaan, mikä aiheuttaa närkästystä. Kreivi moittii poikaansa kevytmielisydestä, ja kun Kurt kieltäytyy hyväksymästä isänsä ehtoja velkojen takaisin maksamisessa, päättää kreivi karkoittaa pojan luotaan. Kun Mall, Leemetin morsian, haluaa keskustella kreivin kanssa, niin tälle välähtää uusi suunnitelma. Vastapalvelukseksi Petrovin vanhaan avuntekoon, Kurt lupaa vapauttaa Leemetin. Kun Kurt sanoo suoraan mielipiteensä isästään, tämä heittää hänet ulos.

IV kuvaelma: Tällä välin Petrov käskee kreivin työhuoneessa Mallin vaieta kaikesta. Kun kreivi yrittää onkia Mallilta tietoa, mitä väki aikoo häntä vastaan ja lupaa palkkioksi vapautuskirjeen Mallille ja Leemetille, niin Mall vaikenee. Petrovin on joko ruvettava kreivin apuriksi tai kreivi uhkaa antaa hänet ilmi Leningradista salaa tulleen pakolaisena. Tällä välin on Kurt vapauttanut Leemetin. Tästä tietoisena Petrov suostuu kreivin yhteis-

työtarkoukseen, paljastaakseen valemajakan. Sellaiseksi osoittautuu samassa huoneessa oleva suuri lyhty heijastiminen. Petrov kieltäytyy syyttämästä sitä. Lyhyen kamppailun jälkeen Petrov jää lattialle makaamaan, ja kreivi syyttää lyhdyn ja juoksee rantaan. Petrovin onnistuu kuitenkin vielä vapauttaa Mall ja paljastaa valemajakka.

V kuvaelma: Myrskyisellä rannalla melkein mieluinen kreivi käskee miehiään sitomaan Mallin. Rannalle piiloutuneet miehet kuitenkin vapauttavat tytön, tämän ja Leemetin todistusten perusteella kreivi saa ansaitsemansa rangaistuksen. Yhteisessä taistelussaan toivovat asukkaat saavansa joskus myös voiton orjuudestaan.

GUSTAV ERNESAKS

on syntynyt vuonna 1908 Harjun maakunnassa Perilän kylässä. Musiikkikoulutuksensa hän on saanut Tallinnan Konservatorion musiikkipedagogiikan osastolla (vv. 1924—1931), jossa hän on sittemmin vuodesta 1937 alkaen toiminut opettajana.

Sotavuosina Ernesaks toimi Eestin Valtion Taideyhtyeessä Jaroslavissa ja perusti noihin aikoihin ensimmäiset eestiläiset ammattikuorot. Näiden pohjalta perustettiin sodan jälkeen vapautetussa Eestissä Valtion Akateeminen Mieskuoro, jonka pääohjaajana G. Ernesaks on toiminut aivan viime aikoihin saakka. Laulujuhlien pääkomitean puheenjohtajana Gustav Ernesaks johtaa Eestin kuoroliikettä ja laulujuhlien järjestelyä.

Suurista ansioistaan yhteiskunnallisessa työssä ja luovassa toiminnassa Ernesaksille myönnettiin vuonna 1942 Neuvosto-Eestin ansioituneen taiteilijan, vuonna 1947 Neuvosto-Eestin kansantaiteilijan, vuonna 1956 Neuvostoliiton kansantaiteilijan arvonimet ja vuonna 1950 Leninin kunniamerkki. Ernesaksin tuotannossa kilpailee kaksi alaa — oopperamusiikki ja kuorolaulut. Hän on säveltänyt viisi oopperaa: »Pyhäjärvi» (1944), »Myrskyjen ranta» (1949), »Käsi kädessä» (1955), »Tulikaste» (1956) ja »Kosijat Mulginmaalta» (1959). Kuoromusiikkia hän on säveltänyt kolme kantaattia, kolme sikermää, neljä runoelmaa sekä yli kaksisataa kuorolaulua ja kansanlaulusovitusta. Lisäksi hän on säveltänyt lähes parikymmentä romanssia ja viulukappalletta pianosäestyksineen.

Gustav Ernesaksin musiikissa liittyy runollinen lyriisyys lempeään tai rehevään kansanomaisen huumoriin. Toisin kuin enemmistö virolaisia säveltäjiä, Ernesaks ei nojautu vanhoihin resitatiivisiin runosävelmiin, vaan pääasiassa myöhemmin, melodisesti kehittyneemmän ja emotionaalisesti rikkaamman kansanmusiikin omaperäisyyteen.

»Myrskyjen rannan» historiallisesta taustasta

»Myrskyjen rannan» päähenkilö — kreivi Ungern-Sternberg — on hyvin omaperäinen ja tarunomainen hahmo Hiidenmaan historiassa. Hän muutti saarelle vuonna 1796, ja vähän myöhemmin hän osti kreivi Stenbockilta Suuremöisan kartanon ja hänen haaveenaan oli sittemmin tulla koko Hiidenmaan hallitsijaksi. Saatuaan maan haltuunsa Ungern-Sternbergin velvollisuudeksi jäi huolehtia vuoden 1535 paikkeilla rakennetusta Köpön majakasta, jonka tarkoituksena oli helpottaa laivaliikennettä Hiiden matalikon vaarallisessa ympäristössä.

Mutta majakasta huolimatta vaaralliselle matalikolle upposi vielä hyvin monia laivoja, minkä vuoksi kreivillä oli suuria mahdollisuuksia rosvoja aluksia merihätään joutuneiden ja laivalastien pelastamisen varjolla. Lisäksi Ungern-Sternberg tappoi äkkipikaisuudessaan laivansa kapteenin Karl Malmin, joka kreivin mielestä oli kuluttanut liian paljon aikaa matkalla Tallinnaan. Tämä tapahtuma olisi varmaan jäänyt ilman seurauksia, jollei Ungern-Sternbergin vanha vihollinen kreivi Stenbock olisi käyttänyt vaikutusvaltaansa ja asia olisi joutunut tuomioistuimen käsiteltäväksi. Oikeudenkäynti päättyi Ungern-Sternbergin karkoittamisella Siperiaan, missä hän kuoli v. 1811.

Vaikkakaan tuomioistuin ei vahvistanut väitettä, että kreivi käytti valemajakkaa laivojen houkuttelemiseksi karille, on tätä aihetta, samoin kuin laivojen rosvoamista ja onnettomuuden uhrien tappamista, käsitelty hyvin laajalti eestiläisessä kirjallisuudessa. Vuonna 1807 ilmestyi teos nimeltään »Kreivi von Ungern-Sternbergin, aikamme suurimman rikollisen huomiota herättäviä muistelmia». Myöhemmin käsitellään samaa aihetta de Custinen kirjassa »Venäjän talvi». Sitä seuraavat Franz Hoffmannin »Rannikkolaiset» (1856) ja unkarilaisen Maurus Jókain teos »Hiiden torni» (1879). Vuonna 1900 ilmestyi Aino Kallaksen kertomus »Yön tullen».

»Myrskyjen ranta»-oopperan libreton pohjaksi tekijät ovat ottaneet pääasiassa Mihkel Aitsamin teoksen »Hiiden linnasta Siperiaan», joka ilmestyi vuonna 1937. »Myrskyjen rannan» ensi-ilta oli Estonia-teatterissa v. 1949 ja sen jälkeen siitä on tullut suosituimpia virolaisia oopperoita.